

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОСТРОЗЬКА АКАДЕМІЯ»**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Голова Приймальної комісії
Національного університету
«Острозька академія»

С.Б.Г. Едуард БАЛАШОВ
«*27*» *березня* 2025 року

**ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ІСПИТУ
ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ С4 «ПСИХОЛОГІЯ»
для вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії**

Острог-2025

Програма обговорена та узгоджена на засіданні кафедри психології (Протокол № 10 від 19 березня 2025 року).

Завідувач кафедри психології

Оксана МАТЛАСЕВИЧ

Програма розглянута та схвалена на засіданні Приймальної комісії Національного університету «Острозька академія» (Протокол № 11 від 27 березня 2025 року).

Відповідальний секретар
приймальної комісії НаУОА

Марія МАТВІЙЧУК

I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Вступний іспит зі спеціальності С4 Психологія є формою вступного випробування у разі вступу на навчання для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності С4 Психологія.

Мета вступного випробування полягає у з'ясуванні рівня теоретичних знань та практичних навичок вступників, які вступають на навчання для здобуття освітнього ступеня доктора філософії зі спеціальності С4 Психологія, на основі освітнього ступеня магістра (освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста), здобутого за цією або іншою спеціальністю, найбільш здібних до успішного опанування аспірантської програми та написання наукового дослідження, що вирішує актуальну психологічну проблему.

Результати вступного іспиту є складником конкурсного балу вступника відповідно до Правил прийому на навчання для здобуття ступеня доктора філософії та доктора наук у Національному університеті «Острозька академія» (Додаток 12 до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти у Національному університеті «Острозька академія» в 2025 році).

II. ПОРЯДОК СКЛАДАННЯ ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Організація вступного іспиту зі спеціальності С4 Психологія та його проведення здійснюється відповідно до Положення про приймальну комісію Національного університету «Острозька академія» <https://vstup.oa.edu.ua/prijmalna-komisiya/polozhennya-prijmalnoi-komisii>, Положення про організацію та проведення вступних випробувань у Національному університеті «Острозька академія» (Додаток 15 до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти у Національному університеті «Острозька академія» в 2025 році) та Правил прийому на навчання для здобуття ступеня доктора філософії та доктора наук у Національному університеті «Острозька академія» (Додаток 12 до Правил прийому на навчання для здобуття вищої освіти у Національному університеті «Острозька академія» в 2025 році).

Вступний іспит проводиться комплексно в усній формі за екзаменаційними білетами, та включає питання із таких Розділів: «Загальна психологія», «Педагогічна психологія», «Вікова психологія».

Вступний іспит проводиться відповідно до Розкладу вступних випробувань, який схвалюється на засіданні Приймальної комісії НаУОА, затверджується ректором університету, та оприлюднюється на офіційному веб-сайті НаУОА за покликанням: <https://vstup.oa.edu.ua/aspirant/rozkladi-vstupnih-viprobuvan>

III. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ТА ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Для здобуття освітнього-наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності С4 Психологія можуть вступати особи, які здобули ступінь магістра (освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста) за цією або іншою спеціальністю.

Програма вступного іспиту передбачає перевірку набуття особою компетентностей та результатів навчання, що визначені стандартом вищої освіти зі спеціальності 053 (С4) Психологія для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Для успішного складання вступного іспиту вступнику необхідно продемонструвати розуміння ключових проблем педагогічної та вікової психології в Україні та за її межами, а також уміння виділяти проблематику в обраній галузі дослідження. Методичні питання мають бути висвітлені з позицій проблемності та обґрунтовані даними загальної, вікової, педагогічної, експериментальної психології. На вступному іспиті вступники повинні продемонструвати глибокі знання теоретичних основ педагогічної та вікової психології та супутніх з нею наук; володіння методичними вміннями; вміння використовувати науковий підхід до розв'язання практичних проблем навчання, виховання та розвитку особистості.

Головною вимогою вступного іспиту щодо рівня теоретичної підготовки здобувачів є

ґрунтовне знання ними провідних концептуальних теорій сучасної психології, усвідомлення ролі і значення психолого-педагогічної науки в їхній майбутній професійній і науковій діяльності.

Відповідь вступників на іспиті повинна підтвердити повноту їхніх знань категорійно-понятійного апарату з загальної психології, педагогічної та вікової психології, експериментальної психології, нових підходів до трактування окремих понять, розуміння їхньої сутності, а також знання фактів, термінології, структур, принципів, законів, закономірностей, методів і засобів навчання, виховання та розвитку.

Вступник повинен:

Знати:

- загальні принципи, категорії, поняття і методи психологічної науки;
- сучасні теорії психології;
- основні методи психологічного дослідження;
- етичні аспекти проведення психодіагностичного дослідження;
- фізіологічні основи психічної діяльності особистості;
- закономірності та особливості функціонування пізнавальної сфери особистості;
- закономірності та особливості функціонування афективної сфери особистості;
- індивідуально-типологічні властивості особистості;
- закономірності емоційно-вольової регуляції діяльності; структуру та закономірності розвитку особистості;
- предмет, завдання, методи вікової психології;
- закономірності, фактори психічного розвитку, теорії розвитку та вікові періодизації вітчизняних і зарубіжних учених;
- особливості психічного розвитку у різні вікові періоди;
- основи педагогічної психології, її поняття і категорії, взаємозв'язок з іншими науками;
- структуру, задачі та цілі навчальної діяльності, особливості засвоєння знань, умінь та навичок (віковий аспект, інноваційні технології навчання);
- основні підходи щодо виховання, його функції, моделі та методи;
- психолого-педагогічні засади професійної діяльності педагога. Здобувач **повинен**

Уміти:

- аналізувати сутність психічних процесів залежно від факторів, що на них впливають;
- застосовувати основні прийоми та методи психологічного дослідження;
- проводити спостереження за психічним станом особистості, оцінювати рівень розвитку пізнавальних процесів особистості;
- здійснювати вимір індивідуально-психологічних показників особистості, її пізнавальної та емоційно-вольової сфери, виявляти схильності і здібності людини та резерви її розвитку;
- надавати психолого-педагогічні рекомендації щодо особливостей навчання, виховання та розвитку;
- здійснювати аналіз результатів основних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених у галузі вікової психології;
- самостійно будувати та проводити дослідження особливостей психічного розвитку людини у різні вікові періоди (спостереження, бесіда, вивчення продуктів діяльності, експеримент);
- планувати стратегію експериментального дослідження та будувати дослідницьку програму в експерименті.
- Здобувач повинен бути ознайомлений із матеріалами психолого-педагогічних періодичних видань; продемонструвати діапазон володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість гностичних, конструктивно-планувальних, проектувальних, комунікативно-навчальних і дослідницьких умінь.

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ

Загальна психологія

1. Основний предмет та завдання загальної психології.
2. Методологічні принципи психології. Загальна методика та методологія психологічного дослідження.
3. Експериментальні методи: альтернативні пояснення і необхідність контролю.
4. Психіка як відображення дійсності. Подразливість і чутливість. Феноменологія психічних проявів. Еволюція психіки. Поняття про філогенез, історіогенез та онтогенез психіки.
5. Свідомість як рівень психічного відображення. Співвідношення свідомості та несвідомого. Конкретні характеристики індивідуальної свідомості. Значення і особистісний смисл.
6. Вклад З. Фрейда, К. Юнга, А. Адлера, К. Хорні, Г. Саллівена, Е. Фромма, Е. Еріксона у розуміння особистості.
7. Гуманістичні теорії особистості (К. Роджерс, Г. Оллпорт, А. Маслоу).
8. Когнітивний напрямок у розумінні особистості (А. Бандура, Дж. Келлі, А. Бек, А. Еліс).
9. Основні теоретичні підходи до вивчення пізнання. Сенсорне знання про світ. Відчуття як початкова ланка пізнавального процесу. Психофізика.
10. Організаційні процеси сприймання. Формування перцептивного образу. Модальність сприймання. Складні форми сприймання.
11. Увага як особлива форма психічної діяльності. Увага і свідомість: основні теоретичні уявлення. Селекція в системах обробки інформації.
12. Воля та локус контролю. Проблема теоретичних досліджень волі.
13. Специфіка людської пам'яті. Проблема і модель множинності пам'яті. Класичні дослідження забування.
14. Філогенетична та онтогенетична лінія розвитку пам'яті.
15. Мислення як процес активного, творчого пізнання і перетворення дійсності. Види мислення як рівні його розвитку. Мислення як процес розв'язання задач. Мислення і цілеутворення.
16. Теоретичні підходи до вивчення мислення в психології.
17. Уява як перетворення реальності та її зв'язок з іншими психічними процесами. Уява і організмичні процеси. Використання знань про уяву при конструюванні проєктивних методик вивчення особистості (на прикладі методики ТАТ і тесту Роршаха).
18. Емоції і основні аспекти їх вивчення: властивість, стан, процес. Класифікація емоцій за К.Ізардом.
19. Характер як система стійких рис особистості. Загальні основи для побудови типології характерів.
20. Здібності в світлі системно-діяльнісного аналізу психіки.

Педагогічна психологія

1. Педагогічна психологія як наука. Предмет і завдання педагогічної психології. Методи дослідження педагогічної психології. Організаційні, процедурні, оціночні методи.
2. Етапи розвитку педагогічної психології.
3. Роль навчання і виховання у психічному розвитку, їх взаємозв'язок. Умови оптимізації навчання.
4. Психологія навчання. Основні теоретичні та експериментальні підходи до вивчення процесів навчання і учіння.
5. Поняття навчання, учіння, научіння та зв'язок між ними. Психологічна характеристика процесу навчання.

6. Психологія засвоєння системи наукових понять у школі. Психологічна природа, основні етапи і умови формування узагальнень у процесі навчання.
7. Психологічний аналіз учіння. Структура та види учіння.
8. Поняття про мотиви учіння та їх види. Психологічні умови розвитку пізнавальної мотивації в процесі навчання.
9. Психолого-педагогічні аспекти методів навчання. Програмоване навчання. Розвиваюче навчання. Модульне навчання. Ігрові методи навчання та їх психологічні засади.
10. Саморегульоване навчання
11. Психологічні основи комп'ютеризації навчання. Психологічні вимоги до навчального діалогу в системі "учень-комп'ютер" та його критерії.
12. Неуспішність, її причини та запобігання. Типи невстигаючих учнів.
13. Виховання як формування цілісної особистості. Психологічні закономірності і механізми формування особистості.
14. Психологія морального виховання. Моральна основа особистості.
15. Проблема булінгу і мобінгу.
16. Психологічні основи професійної діяльності вчителя. Загальна характеристика педагогічної діяльності.
17. Педагогічні здібності, їх структура та умови формування.
18. Особистість учителя та педагогічний такт. Основи педагогічної майстерності вчителя. Характеристика основних функцій та педагогічних умінь.
19. Психологія педагогічної оцінки. Умови ефективності педагогічної оцінки.
20. Резильєнтність у системі освіти України

Вікова психологія

1. Теоретичні та практичні завдання вікової психології.
2. Історія розвитку вікової психології. Перші узагальнення проблематики дитячої психології. Г.С. Костюк і розвиток вікової психології в Україні.
3. Стратегії і методи вікової психології. Лонгитюдні та поперечні «зрізи». Щоденникові спостереження. Особливості застосування експериментальних методів.
4. Вікова психологія і суспільна практика; основні сфери застосування: навчання і виховання, наукова організація праці і дозвілля людини.
5. Рушійні сили і умови психічного розвитку. Процеси інтеріоризації та екстеріоризації в процесі психічного розвитку особистості.
6. Загальні закономірності психічного розвитку. Механістичні уявлення про розвиток психіки, теорія двох факторів та їх конвергенція.
7. Основні концепції психічного розвитку. Внесок А. Валлона, Ж. Піаже в розробку проблем психічного розвитку.
8. Розуміння процесу становлення людської особистості як "саморуху".
9. Кризові явища в психічному розвитку; фактори, що їх зумовлюють.
10. Проблема вікової періодизації онтогенезу особистості.
11. Психологічні особливості новонародженого. Характеристика змін способу життя при переході до постнатального дитинства. Значення безпомічності дитини.
12. Психологічні особливості розвитку немовляти. Спілкування з дорослими та його значення в психічному розвитку немовляти.
13. Психічний розвиток у ранньому дитинстві. Предметна діяльність і її значення для психічного розвитку в ранньому дитинстві. Поняття про кризу 3-х років.
14. Психологічні особливості дитини дошкільного віку. Теорії "первісності", асоціальності і егоцентричності дитини. Значення гри для розвитку особистості.
15. Дослідження українських психологів психічного розвитку у дітей дошкільного віку.
16. Психологія дітей 6-річного віку. Формування передумов готовності до навчання в школі і методи її діагностики. Методи навчання 6-річок. Криза семи років.

17. Психічний розвиток в молодшому шкільному віці. Психологічна перебудова, пов'язана зі вступом дитини до школи. Значення навчання в психічному розвитку молодшого школяра.

18. Навчання, виховання і розвиток особистості в молодшому шкільному віці в сучасних концепціях початкового навчання.

19. Дослідження психічного розвитку дітей молодшого шкільного віку українськими психологами.

20. Психологічні особливості підліткового віку. Аналіз теорій підліткового віку.

21. Формування особистості в підлітковому віці. Розвиток самосвідомості. Самооцінка і рівень домагань. Прагнення до самовиховання.

22. Особливості соціальної поведінки підлітків. Виникнення нового типу спілкування і міжособистісних стосунків. Тенденції до перебудови взаємин з дорослими й однолітками. Морально-етичні погляди підлітків.

23. Особливості характеру підлітків і психологічні причини інфантильності в підлітковому віці. Акцентуація характеру та її прояв у підлітків.

24. Дослідження українських психологів з психології підлітка та старшого шкільного віку.

25. Фактори психічного розвитку в юнацькому віці. Формування життєвих цілей як фактор розвитку особистості старшокласників.

26. Система психологічних показників особистісної зрілості та умови її досягнення в період навчання в старших класах.

27. Психологія зрілого віку (акме-психологія). Аналіз теорії зрілості як плато у психічному розвитку особистості. Огляд класифікації періодів зрілості.

28. Місце людини в суспільстві, ступінь її активності у суспільному процесі як визначальні моменти розвитку особистості зрілої людини. Психологічні проблеми у зв'язку з віковими змінами в період зрілості.

29. Психологія старіння і старості (геронтопсихологія). Періодизація старіння і старості. Теорії старіння.

30. Ставлення людини до старості як психологічна проблема. Профілактика старіння. Питання довголіття і творчої життєдіяльності.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ ТА ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВКИ ВСТУПНИКІВ

Вступний іспит проводиться комплексно в усній формі за екзаменаційними білетами.

Результати вступного іспиту зі спеціальності оцінюються за 100-бальною шкалою та визначаються як сума балів, одержаних за відповіді на 3 питання екзаменаційного білету (1 питання – 34 бали, 2 питання – 33 бали, 3 питання – 33 бали).

$$\text{Підсумковий бал} = \text{П1} + \text{П2} + \text{П3}$$

Максимальна оцінка, яку може отримати вступник 100 балів.

Критерії оцінювання вступників за результатами складання вступного іспиту наведено у Таблиці 1.

Таблиця 1.

Бал	Критерій оцінювання
30-33 (34)	вступник в аспірантуру бездоганно засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання; самостійно, грамотно та послідовно з вичерпною повнотою відповів на питання; демонструє глибокі та всебічні знання, логічно будує відповідь; висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем; вміє встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, логічно та обґрунтовано будувати висновки.
25-29	вступник в аспірантуру добре засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання, аргументовано викладає його; розкриває основний зміст питання, дає неповні визначення понять, допускає незначні порушення в послідовності викладення матеріалу та неточності при використанні наукових термінів; нечітко формулює висновки, висловлює свої міркування щодо тих чи інших проблем, але припускається певних похибок у логіці викладу теоретичного змісту.
20-24	вступник в аспірантуру в основному засвоїв теоретичний матеріал щодо змісту питання; фрагментарно розкриває зміст питання і має лише загальне його розуміння; при відтворенні основного змісту питання допускає суттєві помилки, наводить прості приклади, непереконливо відповідає, плутає поняття.
0-19	вступник не засвоїв зміст питання, не знає основних його понять; дає неправильну відповідь на запитання

Результати вступних іспитів оголошуються вступникам у день складання іспиту.

Результати вступного іспиту є складником конкурсного балу вступника відповідно до Правил прийому.

Для допуску до участі у конкурсному відборі вступнику необхідно набрати щонайменше 60 балів за 100-бальною шкалою.

Ті вступники, які отримали менше 60 балів до участі в конкурсному відборі не допускаються.

Переведення отриманих вступником балів за вступні іспити до шкали 100–200 здійснюється відповідно до Таблиці 2.

Таблиця 2.

Підсумковий	Бал за шкалою
-------------	---------------

Підсумковий	Бал за шкалою
-------------	---------------

бал	100-200
1	101
2	102
3	103
4	104
5	105
6	106
7	107
8	108
9	109
10	110
11	111
12	112
13	113
14	114
15	115
16	116
17	117
18	118
19	119
20	120
21	121
22	122
23	123
24	124
25	125
26	126
27	127
28	128
29	129
30	130
31	131
32	132
33	133
34	134
35	135
36	136
37	137
38	138
39	139
40	140
41	141
42	142
43	143
44	144
45	145
46	146
47	147
48	148
49	149
50	150

бал	100-200
51	151
52	152
53	153
54	154
55	155
56	156
57	157
58	158
59	159
60	160
61	161
62	162
63	163
64	164
65	165
66	166
67	167
68	168
69	169
70	170
71	171
72	172
73	173
74	174
75	175
76	176
77	177
78	178
79	179
80	180
81	181
82	182
83	183
84	184
85	185
86	186
87	187
88	188
89	189
90	190
91	191
92	192
93	193
94	194
95	195
96	196
97	197
98	198
99	199
100	200

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Вікова психологія

1. Вікова та педагогічна психологія: Навч. пос. К.: Каравела, 2008.
2. Вікова та педагогічна психологія: Навч. посіб. /О.В. Скрипченко, Л.В. Долинська, З.В. Огороднійчук та ін. К.: Просвіта, 2001. 416 с.
3. Заброцький М. Основи вікової психології. Тернопіль, 2003.
4. Костюк Г.С. Вікова психологія. К., 1977.
5. Основи практичної психології / В. Панок, Т.Титаренко, Н. Чепелева та ін.:Підручник. К.: Либідь, 1999.
6. Савчин М.В. Вікова психологія: Навч. пос. К.:Академія, 2006.

Загальна психологія

1. Варій М. Й. Загальна психологія. К.: Центр учбової літератури, 2007.
2. Волошина В. В. Загальна психологія. К.: Каравела, 2010. 280 с.
3. Гончарук П. А. Загальна психологія: пропедевтика (модульний підхід). К., 2010. 220 с.
4. Дрозденко К.С. Загальна психологія в таблицях і схемах: К.:ВД „Професіонал”, 2004.
5. Загальна психологія/ За ред. О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін. К.: Либідь, 2005.
6. Загальна психологія: хрестоматія. К.: Каравела, 2007. 640 с.
7. Максименко С. Д. Загальна психологія. К.: ЦУЛ, 2010. 272 с.
8. Матейко Н. М. Загальна психологія. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2013. 232 с.
9. Москалець В. П. Психологія особистості. К.: "Центр учбової літератури", 2013. 262 с.
10. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. К., Вища школа, 2000.
11. Основи психології. За ред. О.В. Киричука, В.А.Роменця. К, 1997.
12. Павелків Р.В. Загальна психологія. К., 2004. 506 с.
13. Партико Т. Б. Загальна психологія. К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008.
14. Психологія мислення: підручник. І. Д. Пасічник, Р. В. Каламаж, О. В. Матласевич, У. І. Нікітчук та ін.; за ред. І. Д. Пасічника, Острог, Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2015. 560 с.
15. Психологія: Підручник. За ред. Ю. Л. Трофімова.- 2-ге вид., стереотип.- К.: Либідь, 2000.
16. Савчин М.В. Загальна психологія. Частина 1. Дрогобич, 1998. 162 с.
17. Савчин М.В. Загальна психологія. Частина 2. Дрогобич, 1998. 152 с.

Педагогічна психологія

1. Балашов Е. М. Метакогнітивний моніторинг саморегульованого навчання студентів: монографія. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2020. 496 с.
2. Власова О. І. Педагогічна психологія: Навч. пос. К.: Либідь, 2005.
3. Бочелюк В. Й. Педагогічна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2006.
4. Драйден Г. Вое Д. Революція в навчанні. Львів: Літопис, 2011.
5. Занюк С. С. Психологія мотивації. К.: Либідь, 2002.
6. Каламаж Р.В. Психологія професійної самосвідомості студентів: навчально-методичний посібник. Острог: Вид-во Нац-го ун-ту «Острозька академія», 2015. 200 с.
7. Матласевич О.В. Психологія розвитку педагогічних здібностей у контексті культурно-історичної парадигми українських вищих навчальних закладів XVI – XVIII століття: монографія. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2020. 576 с.
8. Павелків Р.В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 296 с.

9. Психологічний довідник вчителя: в 4 книгах / Упоряд.: В. Андрієвська / За заг. ред. С. Д. Максименка. К.: Главник, 2005.
10. Радчук Г. Аксіопсихологія вищої школи. Монографія. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2014. 380 с.
11. Савчин М. Соціальна педагогічна психологія. Дрогобич, 1998.
12. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності. К.: Вища шк., 2004.

VI. ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Кожен вступник під час складання вступного іспиту повинен дотримуватися моральних норм, правил етичної поведінки та принципів академічної доброчесності, а саме:

- самостійно виконувати завдання;
- не принижувати будь-яким чином гідність інших вступників, учасників освітнього процесу, запобігати таким діям з боку інших осіб;
- дотримуватися правил ділового етикету в поведінці та норм культури спілкування у комунікації зі вступниками, викладачами та співробітниками НаУОА;
- не використовувати телефон або гаджети під час проведення вступного іспиту;
- не використовувати службові або родинні зв'язки для отримання нечесної переваги.